

3. Петровская Л.А. Воспитание как общение-диалог / Л.А. Петровская, А.С. Спиваковская // Вопросы психологии. – 1983. – №2. – С. 85-89.

4. Разживина Л.В. Развитие и формирование ценностных ориентации у студентов педагогических ВУЗов: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л.В. Разживина. – М., 1990. – 18 с.

5. Фатыхова Р.М. Теоретические основы формирования культуры педагогического общения / Р.М. Фатыхова. – Екатеринбург: Айрис, 2001. – 383 с.

6. Чекалева Н.В. Теоретические основы учебно-методического обеспечения процесса изучения педагогических дисциплин в педагогическом вузе: дисс. ... докт. пед. наук / Н.В. Чекалева. – Санкт-Петербург, 1998. – 534с.

УДК 378:377.3

Москаленко І.В.,

викладач кафедри української та іноземних мов, ВНАУ

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНТІВ АГРАРНОГО ВУЗУ

У статті розглянуто та проаналізовано формування готовності у студентів аграрного вузу до професійного самовдосконалення.

Ключові слова: професійне самовдосконалення, готовність, педагогічний процес.

В статье рассмотрено и проанализировано формирование готовности у студентов аграрного вузу к профессиональному самоусовершенствованию.

Ключевые слова: профессиональное самоусовершенствование, готовность, педагогический процесс.

The article considers and analyzes the formation of the preparedness to the professional self-improvement of the students of agrarian university.

Key words: professional self-improvement, preparedness, pedagogical process.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України як самостійної держави актуальним залишається питання підготовки висококваліфікованих фахівців однієї з найважливіших галузей країни - сільського господарства. Ми прагнемо побудувати правове демократичне суспільство, стабілізувати економіку, відновити сільськогосподарське виробництво, відповідно для досягнення поставленої мети перед педагогами стоїть завдання виховати майбутніх фахівців аграрного профілю, готових до професійного удосконалення.

Аналіз досліджень. В епоху широкого поширення періодичної літератури, телебачення та комп'ютерних технологій студент отримує величезну кількість інформації з навколишнього світу, таким чином, процес навчання перестає бути єдиним джерелом знань. Безперечно, в аграрному вузі процес навчання передбачає програмне оволодіння знаннями, вміннями і навичками, та, головним чином, репродуктивну діяльність студентів щодо застосування отриманих знань на практиці. Важливо зазначити, що аналіз стану професійної підготовки майбутніх аграріїв показує, що існують протиріччя між творчою пізнавальною діяльністю і репродуктивним характером навчання студентів. Саме творча діяльність є визначальною в процесі самовдосконалення. Тому необхідно, щоб вищий навчальний заклад став одним з етапів безперервної освіти в підготовці молодих людей до самостійного удосконалення, спрямованого на розвиток їх професійних якостей. Саме в процесі саморозвитку молодь затверджується в обраній професії, розширює свої пізнавальні інтереси. По відношенню до вузу проблема самовдосконалення виступає як завдання формування готовності до професійного самовдосконалення. Як визначити поняття „професійне самовдосконалення“? Такі автори наукових праць як Бабанський Ю.К., Ковальов В.А., Рувинський Л.І., Скаткін М.Н., Громцева А.К. досліджують педагогічні поняття, тісно взаємопов'язані між собою – це самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Так, самовиховання виступає як активна, цілеспрямована діяльність людини щодо систематичного формування і розвитку у себе позитивних та усунення негативних якостей особистості. Основним же змістом самоосвіти є оновлення і вдосконалення наявних у студента знань, умінь і навичок з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності. Опираючись на деякі визначення педагогічних понять відомих педагогів, ми сформулюємо наступне визначення: професійне самовдосконалення – це цілеспрямований і систематичний процес роботи особистості над собою у певній сфері професійної діяльності, який спрямований на покращення раніше набутих і нових професійних якостей. Так, професійне самовдосконалення майбутніх аграріїв включає, наприклад, вміння працювати з основними джерелами інформації (спеціальна література, комп'ютерні інформаційні засоби), залучення до трудової діяльності у сільському господарстві, спілкування з людьми даної професії і т.д. Природньо, основою для самовдосконалення є досягнення високих професійних знань,

рівня самопізнання, здатність до самооцінки і самоаналізу, розуміння необхідності відповідності особистих якостей вимогам сучасного суспільства. На думку дослідника Т.Н.Сапожнікової, керівництво процесом самовдосконалення студентів буде більш ефективним, якщо розглядати його як складну функціональну систему, яка має свою логіку розвитку і відносно самостійні етапи протікання. Структурно процес самовдосконалення складається з чотирьох основних логічних взаємопов'язаних етапів:

- Самосвідомість і прийняття рішення щодо самовдосконалення
- Планування і вироблення програми самовдосконалення
- Безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань у роботі над собою
- Самоконтроль і самокорекція цієї діяльності.

Мета статті – розглянути та проаналізувати готовність студентів аграрного вузу до професійного самовдосконалення

Виклад основного матеріалу. Початком великої і копіткої роботи студента з самовдосконалення виступає етап самопізнання. Воно являє собою складний процес визначення людиною своїх здібностей і можливостей, рівня розвитку необхідних якостей особистості. Методично правильно організоване самопізнання здійснюється за трьома напрямками: самопізнання себе в системі соціально-педагогічних відносин, в умовах навчально-професійної діяльності і тих вимог, які пред'являє до нього ця діяльність, самовивчення рівня компетентності та якостей власної особистості, яке здійснюється шляхом самопостереження, самоаналізу своїх вчинків, поведінки, результатів діяльності, критичного аналізу висловлювань на свою адресу, самоперевірки себе в конкретних умовах діяльності; самооцінка, вироблена на основі зіставлення наявних знань, умінь, якостей особистості з вимогами, що ставляться.

На основі самопізнання і самооцінки у студентів починає вироблятися рішення займатися самовдосконаленням. Процес прийняття такого рішення відбувається, як правило, через глибоке внутрішнє переживання позитивних і негативних сторін особистості. По суті, саме на даному етапі створюється своєрідна модель роботи над собою. Тут важливо вольовим шляхом подолати самозакоханість, а часом і певну розгубленість перед складними завданнями. Планування самовдосконалення – процес багатозначний, що допомагає

організувати і впорядкувати роботу над собою. Воно пов'язане з визначенням мети і основних завдань самовдосконалення; з розробкою програми особистого розвитку; з визначенням організуючих основ своєї діяльності з самовдосконалення (вироблення особистих правил поведінки, вибір форм, засобів, методів і прийомів вирішення завдань у роботі над собою). Ефективність самовдосконалення студентів значно зростає, якщо вони докладуть достатні зусилля і на етапі самоконтролю і самокорекції. Сутність їх діяльності на даному етапі полягає в тому, що вони контролюють роботу над собою, постійно тримають її в полі своєї свідомості і на цій основі своєчасно встановлюють або запобігають можливі відхилення реалізованої програми самовдосконалення від заданої, планованої, вносять відповідні корективи в план подальшої роботи. З цією метою викладачі можуть рекомендувати своїм вихованцям вести щоденники, складати плани, розклади, в яких методом самозвіту відображати зміст, характер роботи над собою. Як і будь-яка діяльність, професійне самовдосконалення складається з складових компонентів. Автор А.К.Громцева виділяє наступні компоненти: мотиваційний, целеполагаючий, процесуальний, організаційний, енергетичний і оцінний. Так як самовдосконалення відбувається з власної ініціативи особистості, то слід зазначити, що мотиваційний компонент включає ідеї, переконання, інтерес, честолюбство, професійний, матеріал, наслідувальний стимули і т.д. Існують наступні напрямки ефективного впливу на процес розвитку мотивів професійного самовдосконалення:

- формування позитивних мотиваційних установок на професійне самовдосконалення (надання високого ступеня самостійності і свободи для прояву ініціативи і творчості, при одночасному контролі й оцінці результатів; введення здорової конкуренції в навчальному процесі; організація пропаганди досвіду самовдосконалення кращих студентів; періодичне обговорення питань професійно самовдосконалення на лекціях, семінарських заняттях, індивідуальних бесідах і консультаціях)

- формування міцних знань, умінь і навичок у роботі з професійного самовдосконалення (ознайомлення студентів з правилами і технологіями пошуку та обробки інформації, розумовими і прийомами, з основними методами наукового дослідження і т. п.)

- актуалізація потреб професійного самовдосконалення у студентів у

процесі організації їх пізнавальної діяльності (моделювання і розвиток ситуацій самовдосконалення). Відсутність цілей порушує систематичність процесу, тобто породжує хаос, стихійність саморозвитку. Процесуальний компонент - це вміння студента самостійно працювати над собою. Не менш важливим є самоорганізація, тобто вибір прийомів роботи, розподіл часу, самоконтроль. Енергетичний компонент являє емоційно - вольову сторону діяльності. Це і наявність позитивних емоцій, і високий рівень активності. При великій захопленості студентів, діяльність проходить на позитиві, підйомі сил, навіть за присутності втоми. Таким чином, готовність до професійного самовдосконалення - це оволодіння особистістю всіма компонентами діяльності з самовдосконалення. Виділяють три рівні готовності особистості до самовдосконалення: початковий, середній і вищий. На початковому рівні мотиви самовдосконалення студентів носять стихійний характер. Це, по суті, нецілеспрямована, несистематична робота над собою. Студенти не можуть встановити внутрішні зв'язки між науковими поняттями, їх знання з різних предметів носять абсолютно ізольований характер, а також уміння користуватися джерелами інформації не вироблені. Студенти не ставлять певних цілей для своєї діяльності, відповідно не відбирають засобів для їх реалізації. Самостійне пізнання відбувається під керівництвом викладача. Рівень самостійності студентів невисокий. Як відомо, самостійність є найбільш суттєвою ознакою людини і як особистості, і як суб'єкта діяльності. У цьому сенсі вона може бути зрозуміла і як властивість особистості, і як здатність, і як показник активності людини, і як критерій його зрілості в тій чи іншій галузі соціальної практики. Традиційно самостійна робота як вид навчальної діяльності розглядається в якості цілеспрямованої, активної, вільної діяльності студентів, що ними організовується з урахуванням індивідуальних внутрішніх пізнавальних мотивів у найбільш зручній, з їхньої точки зору, час, що самоконтролюється. Самостійна робота - найважливіша форма організації навчального процесу, слід акцентувати увагу студентів на її безпосередньому впливі на формування таких параметрів кваліфікаційної характеристики, як мобільність, уміння прогнозувати ситуацію і активно впливати на неї. Це необхідно для того, щоб студенти бачили позитивні результати своєї праці і пережитий ними успіх у навчанні сприяв трансформації опосередкованого інтересу в інтерес безпосередній. Формуванню такої мотивації сприяє щира

зацікавленість викладачів в успіху студентів.

Середній рівень характеризується відносно самостійною діяльністю студента, яка має свої цілі, завдання, свій зміст і організацію. Перебудова діяльності на середньому етапі з стихійної в цілеспрямовану проявляється у формуванні професійних планів і зростанні самосвідомості студентів. Знання з предметів систематизовані, але міжпредметні зв'язки не завжди чіткі. Майбутні аграрії вміють працювати з основними джерелами інформації, але не завжди можуть застосувати їх у процесі самовдосконалення. Крім того, намагаючись використовувати всі можливості пізнання, студенти часто витрачають час без користі, непродуктивно, тобто рівень організаційних умінь у них ще досить низький.

Вищий рівень передбачає глибоке розуміння особистістю цілей, вміння чітко формулювати їх. Знання студентів мають цілісний характер. Також слід виділити вміння успішно застосовувати різні джерела інформації і керувати процесом від початку до кінця, від планування до самоконтролю. На цьому етапі студенти в результаті систематичної самостійної пізнавальної діяльності набувають вміння аналізувати виконану ними роботу, співвідносити її з поставленими завданнями, будувати роботу економно.

Висновок. Враховуючи усе згадане вище, ми визначаємо формування готовності до професійного самовдосконалення у студентів як складний педагогічний процес, спрямований на появу потреби, здібності і рішучості у особистості підвищувати рівень своєї професійної компетентності та розвитку професійно значущих якостей. Варто зазначити, що ефективність даного процесу прямо залежить від здатності викладачів грамотно направляти діяльність студентів за самовдосконалення.

Література:

1. Громцева А.К. Формирование у школьников готовности к самообразованию / А.К. Громцева. – М.: Просвещение, 1983. – 144 с.
2. Кухарев В.И. На пути к профессиональному совершенству / В.И. Кухарев. – М.: Просвещение, 1990. – 160 с.
3. Трофимова Н.М. Самообразование и творческое развитие личности будущего специалиста / Н.М.Трофимова, Е.И. Еремина // Педагогика. – 2003. – №2. – С. 42-47.
4. Скаткин М.Н. Совершенствование процесса обучения / М.Н. Скаткин. – М.: Просвещение, 1971. – 164 с.